

פרשת בא תשע"א
ואני אחזק את לב פרעה

מכת ארבה / שמות פרק י פסוק כ
ניחזק יקנך את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל:

מכת חושך / שמות פרק י פסוק כז
ניחזק יקנך את לב פרעה ולא אבה לשלחם:

מכת בכורות / שמות פרק יא
(ט) ויאמר יקנך אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ מצרים: (י) ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה ניחזק יקנך את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל מארצו:

שמות פרק ז פסוק ג
ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים:
רש"י
ואני אקשה - מאחר שהרשע והתריס כנגדי, וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי עבודה זרה לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי ותכירו אתם את גבורותי. וכן מדתו של הקב"ה מביא פורענות על האומות עובדי עבודה זרה כדי שישמעו ישראל וייראו, שנאמר (צפניה ג ו) הכרתי גוים נשמו פנותם וגו', (שם ז) אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, ואף על פי כן בחמש מכות הראשונות לא נאמר ויחזק ה' את לב פרעה, אלא ויחזק לב פרעה:

רמב"ן
ואני אקשה את לב פרעה - אמרו במדרש רבה (שמו"ר ה ו) גילה לו שהוא עתיד לחזק את לבו בעבור לעשות בו הדין, תחת שהעבדים בעבודה קשה. ועוד שם (יג ד) כי אני הכבדתי את לבו (להלן י א), אמר רבי יוחנן מכאן פתחון פה למינין לומר לא היתה ממנו שיעשה תשובה. אמר רבי שמעון בן לקיש יסתם פיהם של מינין, אלא אם ללצים הוא יליץ (משלי ג לד), מתרה בו פעם ראשונה ושניה ושלישית ואינו חוזר בו והוא נועל בו דלת מן התשובה כדי לפרוע ממנו מה שחטא. כך פרעה הרשע, כיון ששגר הקב"ה אצלו חמש פעמים ולא השגיח על דבריו, אמר לו הקב"ה אתה הקשית את ערפך והכבדת את לבך, הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך:

דברים פרק ה
(כה) מי יתן והיזה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמור את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם: (כו) ידך אמר להם שובו לכם לאהליכם:
אבן עזרא
(כו) מי יתן - אין הכתוב אומר מי יתן לי, רק מי יתן... להם, על כן נכתב להם אחר והיה לבבם זה. ודע, כי שורש כל המעשים והתנועות גזרות השם. וכל הנמצאים תחת השמים כחם ותולדותם כפי המערכת העליונה עם השרשים למטה, וכן עם המורכבים, וכן כפי תנועתם יום ועת עת כי לעולם יהיה שנוי, כאשר פירש בעל ספר יצירה, והחלקים יקבלו מהכללים כפי תולדתם. ובעבור כח הכללים יוכלו לשנות מעט בתולדה. וזה טעם ויחזק ה' את לב פרעה (שמות יא י), ובמקום אחר ויכבד לבו הוא ועבדיו (שם ט, לד), והכל אמת, על כן אומר: ידעתי ה' כי לא לאדם דרכו (ירמ"י י כג), ואומר: למה תתענו ה' מדרכך (ישעי' סג, יז). ומשה אמר ובחרת בחיים (דברים ל, יט). ואחר שהשם לא ימנע טוב, הנה הוא אוהב להטיב, ואמר הכתוב כלשון בני אדם מי יתן:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

שמות פרק ט פסוק לד

וַיִּרְא פְרָעָה כִּי חָדַל הַמָּטָר וַהֲבָרָד וַהֲקָלַת וַיִּסָּף לַחֲטָא וַיִּכְבַּד לְבוּ הוּא וַעֲבָדָיו :

שמות פרק יד פסוק ח

וַיִּחַזַק יִקְוֶק אֶת לֵב פְרָעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה :

רמב"ם הלכות תשובה

פרק ג הלכה יד / כל אחד ואחד מעשרים וארבעה אנשים אלו שמינינו אע"פ שהן מישראל אין להם חלק לעוה"ב, ויש עבירות קלות מאלו ואעפ"כ אמרו חכמים שהרגיל בהן אין להם חלק לעוה"ב וכדאי הן להתרחק מהן ולהזהר בהן, ואלו הן: המכנה שם לחבירו והקורא לחבירו בכינויו והמלבין פני חבירו ברבים והמתכבד בקלון חבירו והמבזה תלמידי חכמים והמבזה רבותיו והמבזה את המועדות והמחלל את הקדשים, במה דברים אמורים שכל אחד מאלו אין לו חלק לעוה"ב כשמת בלא תשובה אבל אם שב מרשעו ומת והוא בעל תשובה הרי זה מבני העולם הבא שאין לך דבר שעומד בפני התשובה, אפילו כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב יש לו חלק לעולם הבא שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו, כל הרשעים והמומרים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במטמוניות מקבלין אותן שנאמר שובו בניו שובבים, אע"פ שעדין שובב הוא שהרי בסתר שב ולא בגלוי מקבלין אותו בתשובה.

פרק ד הלכה ו / כל אלו הדברים וכיוצא בהן אף על פי שמעכבין את התשובה אין מונעין אותה אלא אם עשה אדם תשובה מהן הרי זה בעל תשובה ויש לו חלק לעולם הבא.

פרק ו הלכה ג / ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דיין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה, הוא שהקב"ה אמר על ידי ישעיהו השמן לב העם הזה וגו', וכן הוא אומר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא, כלומר חטאו ברצונם והרבו לפשוע עד שנתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא המרפא, לפיכך כתוב בתורה ואני אחזק את לב פרעה, לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו שנאמר הבה נתחכמה לו, נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, לפיכך חזק הקב"ה את לבו, ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר שלח ועשה תשובה וכבר אמר לו הקב"ה אין אתה משלח שנאמר ואתה ועבדיך ידעתי וגו' ואולם בעבור זאת העמדתך, כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שעשה בתחילה ברצונו, וכן סיחון לפי עונות שהיו לו נתחייב למונעו מן התשובה שנאמר כי הקשה ה' אלהיך את רוחו ואמץ את לבבו, וכן הכנענים לפי תועבותיהן מנע מהן התשובה עד שעשו מלחמה עם ישראל, שנאמר כי מאת ה' היתה לחזק את לבם לקראת המלחמה עם ישראל למען החרים, וכן ישראל בימי אליהו לפי שהרבו לפשוע מנע מאותן המרבים לפשוע תשובה שנאמר ואתה הסבות את לבם אחרנית כלומר מנעת מהן התשובה. נמצאת אומר שלא גזר האל על פרעה להרע לישראל, ולא על סיחון לחטוא בארצו, ולא על הכנענים להתעיב, ולא על ישראל לעבוד עכו"ם אלא כולן חטאו מעצמן וכולן נתחייבו למנוע מהן התשובה.

The Guide for the Perplexed II:48

It is clear that everything produced must have an immediate cause which produced it; that cause again a cause, and so on, till the First Cause, viz., the will and decree of God is reached. The prophets therefore omit sometimes the intermediate causes, and ascribe the production of an individual thing directly to God, saying that God has made it. This method is well known, and we, as well as others of those who seek the truth, have explained it; it is the belief of our co-religionists. After having heard this remark, listen to what I will explain in this chapter; direct your special attention to it more than you have done to the other chapters of this part. It is this: As regards the immediate causes of things produced, it makes no difference whether these causes consist in substances, physical properties, freewill, or chance. By freewill I mean that of man – or even in the will of another living being. The prophets [omit them and] ascribe the production directly to God and use such phrases as, God has done it, commanded it, or said it: in all such cases the verbs "to say," "to speak," "to command," "to call," and "to send" are employed. What I desired to state in this chapter is this: According to the hypothesis and theory accepted, it is God that gave will to dumb animals, freewill to the human being, and natural properties to everything; and as accidents originate in the redundancy of some natural force, as has been explained [by Aristotle] and are mostly the result of the combined action of nature, desire, and freewill: it can consequently be said of everything which is produced by any of these causes, that God commanded that it should be made, or said that it should be so.